

*Biblioteca
Valenciana*

SANT MIQUEL
DELS REIS

GUIA DIDÀCTICA

PRIMÀRIA

Edita: Generalitat Valenciana
Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport
Secretaria Autonòmica de Cultura i Esport
Direcció General de Cultura i Patrimoni

Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu

Monestir de Sant Miquel dels Reis
Av. Constitució, 284
46019 València - Espanya
Tel: 963874000
C.e.: bv@gva.es
Web: <http://bv.gva.es/>

Ara també en :

ISBN: 978-84-482-6106-1

DL V-2130-2016

De la present edició: Generalitat, 2016

Dels textos: Ester Algarra Santacreu

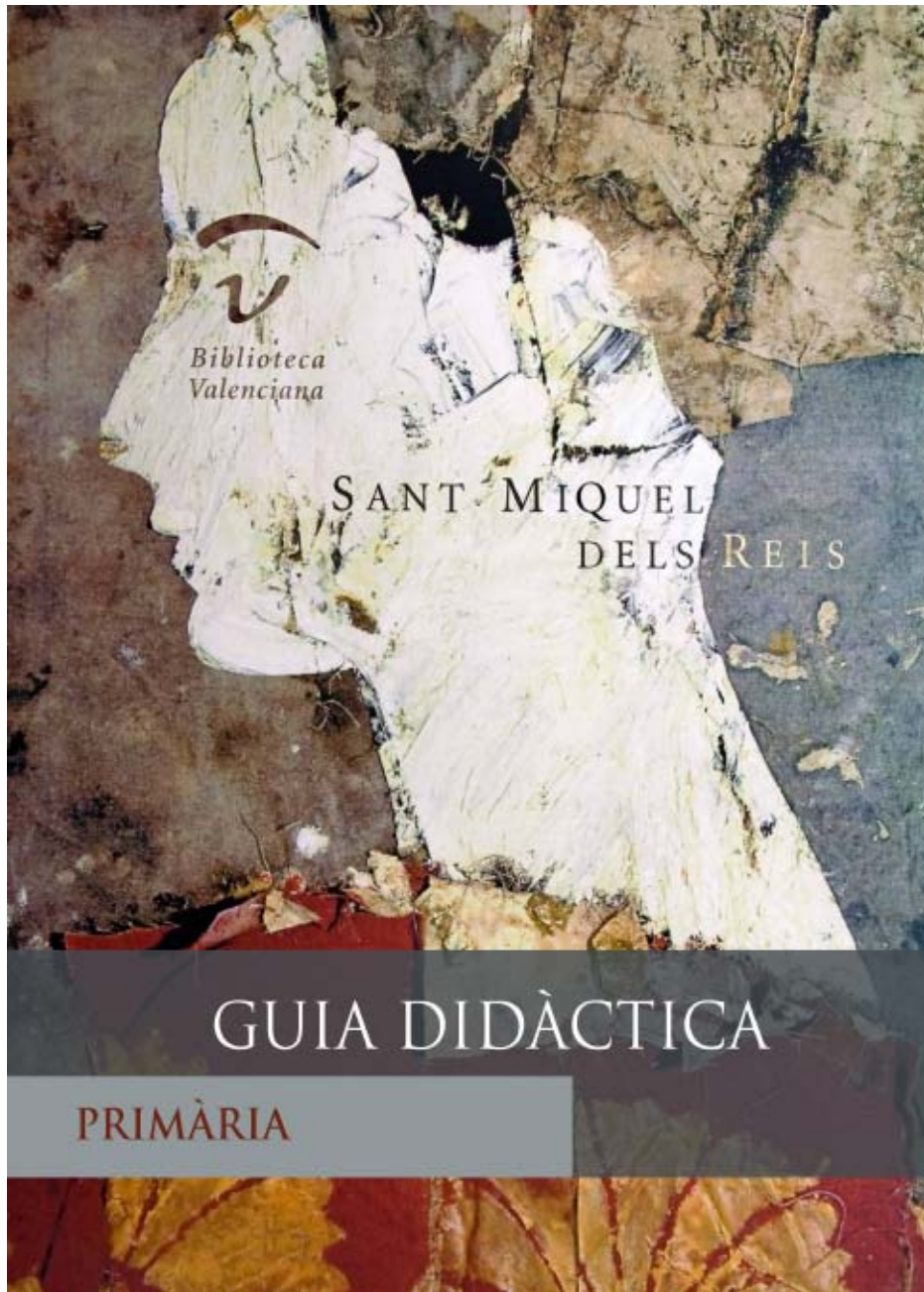
De les imatges: els seus autors

Imatge de portada: Disseny de Ramírez Blanco inspirat en el quadre de Manolo Valdés

Documentació: Fernando Javier López Uhdén, Ester Algarra Santacreu

Disseny i maquetació: Sara Joana Reig Baldó, Álvaro Javier González Riquelme

Il·lustracions: Ester Algarra Santacreu, Sara Joana Reig Baldó

PRESENTACIÓ	5
ACTIVITATS DE BIBLIOTECA	
NICOLAU PRIMITIU	7
EX-LIBRIS	10
FONS	12
ACTIVITATS SAN MIQUEL DELS REIS	
DESCOBRINT A ZACARIES	15
LA VIDA MONACAL: L'HÀBIT	16
LA VIDA MONACAL: LA RUTINA	18
ON VIVIM	19
L'ESGLÉSIA	21
LA SALA CAPITULAR	23
LA CRIPTA	25
LA BIBLIOTECA	26
SOLUCIONARI	28

Presentació

La Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu es defineix com la capçalera del Sistema Bibliotecari Valencià. La seua funció principal és la reunió, conservació i organització del patrimoni bibliogràfic valencià. A aquesta tasca s'afegen, entre altres, la gestió, difusió i posada al servei de la ciutadania de la bibliografia valenciana –a fi de convertir-se en un centre de referència investigadora– i l'elaboració del Catàleg Col·lectiu del Patrimoni Bibliogràfic de la Comunitat Valenciana.

Actualment la seua seu es troba en l'antic monestir jerònim de Sant Miquel dels Reis, els murs del qual alberguen una complexa realitat arquitectònica i històrica de gran valor i bellesa, protegida sota la categoria de bé d'interés cultural des de l'any 2008.

Així doncs, l'objectiu de la present guia didàctica és doble. D'una banda, conèixer l'origen, les funcions i els fons bibliogràfics constituents de la Biblioteca Valenciana i, d'una altra, aproximar-se al saber històric d'aquest recinte monacal a través d'aspectes com el concepte de monestir, l'art renaixentista, la rutina d'un monjo jerònim o les activitats que es desenvolupaven primordialment en les seues estances. Sense oblidar, per descomptat, la màxima de ser una activitat divertida i gratificant per als seus lectors.

Encara que també la poden utilitzar persones de diferent edat per a aprendre sobre aquestes matèries, inicialment la guia està dirigida a alumnes d'Educació Primària (de 5 a 12 anys). Ara bé, atés l'ampli ventall d'edats previst en aquest cicle educatiu amb els seus conseqüents desenvolupaments i diferències físiques, cognitives i socioemocionals, s'aconsella al professorat –o a l'adult que acompanye el xiquet durant la realització dels exercicis– que seleccione prèviament les activitats més adequades a cada perfil.

Quant a la metodologia, s'han previst tant activitats individuals com en grup, les quals a més ajuden a desenvolupar capacitats i inquietuds diferents. D'aquesta manera, al llarg de la guia didàctica es poden trobar per exemple recursos per a millorar la comprensió lectora i l'expressió escrita, per a fomentar la busca d'acords en comú per mitjà del diàleg, per a desenvolupar la creativitat a través del dibuix, per a perfeccionar el càlcul mental o per a treballar les emocions a través de l'expressió corporal i musical.

Al final de la guia hi ha un solucionari amb les respostes correctes d'aquells exercicis que ho requereixen, així com algunes notes –introduïdes per l'expressió *Per a aprofundir...*– que permeten al lector adult adquirir més coneixements sobre la matèria tractada. Es deixa al seu criteri compartir-los o no en l'aula.

BIBLIOTECA

Activitats

Nicolau Primitiu

Hola! Com te diuen?
 Jo sóc Nicolau Primitiu, encara que
 quan era menut tots em deien
 Nicolau. Vaig a explicar-te qui sóc
 perquè compregues per què estic
 ací.

Un matí, la del 10 de desembre de 1877, vaig nèixer a Sueca. Era molt enjorn, les set del matí! Per això sempre van dir que tota la meua vida vaig ser un home molt actiu i treballador. Vaig passar la meua infància en la meravellosa capital de la Ribera Baixa, però quan tenia set anys em vaig traslladar amb la meua família a viure a València. Això sí, no cregueu que em vaig oblidar de Sueca, sempre la vaig adorar i portar al meu cor! Quan vaig acabar l'escola vaig estudiar per a pèrit químic i mecànic, i més tard em vaig dedicar a inventar màquines que facilitaren la rutina als treballadors. Vaig tindre la sort de dissenyar la primera trilladora d'arròs, amb la qual es facilitava el cultiu d'aquest riquíssim i sa aliment, i també de fundar i dirigir durant molts anys una empresa dedicada a la fabricació de maquinària agrícola. Això va ser en 1911, mai ho oblidaré, perquè va ser el mateix any en què em vaig casar amb la meua volguda Antònia; una dona bona, llesta i tan guapa!, amb qui vaig tindre sis fills.

L'amor a la meua família i al meu ofici els vaig compartir amb la meua gran passió: els llibres! Perquè sí, amigues i amics, sempre vaig ser un gran bibliòfil. Des de ben jove buscava i recollia per llibreries, fàbriques de paper, drapaires, abocadors, arxius... tots aquells documents des de l'aparició de la impremta que tractaren sobre la cultura valenciana, és a dir, tot allò relacionat amb la nostra història, la nostra llengua, el nostre art, la nostra geografia o les nostres tradicions. Després els estudiava i intentava guardar-los adequadament perquè també pogueren ser llegits per les persones del futur. Amb el temps vaig arribar a tindre una biblioteca de més de 40.000 volums! També m'agradava investigar sobre prehistòria, toponímia i arqueologia i vaig ser un parell de vegades el president d'una associació anomenada Lo Rat Penat (Saps quin animal és aquest?),

en la qual molts homes i dones valencians lluitaven per protegir i donar a conèixer la nostra valuosíssima cultura. Lògicament els anys passaven i jo m'anava fent major però no penseu que per això vaig perdre les ganes d'estudiar i aprendre. En 1958 (A veure si pots calcular quants anys tenia!) vaig fundar Sicània, una revista i editorial en què es publicaven novel·les i poesies en llengua valenciana. Recorde un dia que, sent ja vellet, en un dinar de Nadal vaig comentar a la meua família entre bromes que si em tocava algun dia la loteria compraria un palau i col·locaria allí la meua biblioteca. Així podria anar-hi a consultar llibres tot aquell que ho necessitara. La meua esposa Antònia (bé, Tónica, per als amics i la família) es va encarregar de fer realitat el meu somni, i després de la meua mort en 1971 (Vinga petits matemàtics! Quants anys tenia quan vaig morir?), la meua col·lecció es va convertir en la pedra fundacional de l'actual Biblioteca Valenciana.

1

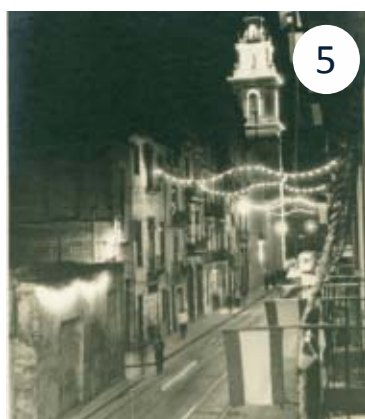
2

3

4

5

- 1 - Arrossars de Sueca, poble natal de Nicolau
- 2 - Muntanyeta dels Sants, on jugava Nicolau
- 3 - Trilladora d'arròs
- 4 - Nicolau Primitiu al seu despatx
- 5 - Carrer Sagunt, barri de Nicolau a València

Vocabulari Exercici 1

Ara que ja em coneixes i saps per què aquesta biblioteca porta el meu nom, t'abelleix que juguem amb el que acabe de contar-te? És un joc molt senzill. Només has d'unir cada paraula amb el seu significat. Les coneixes totes?

1. Biblioteca

A. Persona que té l'afició de col·leccionar llibres, especialment els més rars i curiosos.

2. Bibliòfil

B. Persona que ha estudiat enginyeria en qualsevol de les seues especialitats i que es dedica a inventar màquines o a dissenyar tècniques que milloren l'aprofitament dels recursos industrials i naturals.

3. Drapaire o draper

C. Taller on s'imprimeixen els llibres. Imprimir és marcar en un paper o un altre suport lletres o altres signes gràfics a través de diferents màquines.

4. Arqueologia

D. Estudi de l'origen i significat dels noms propis d'un lloc com ara un país, una regió, un poble, una muntanya, una ciutat, etc.

5. Toponímia

E. Persona que arreplega i comercia amb draps i papers vells i amb altres objectes que la gent ja no utilitza.

6. Pèrit

F. Ciència que estudia les arts, els monuments i els objectes de cultures antigues o desaparegudes com, per exemple, temples, àmfores, ares, armes, joies o amulets.

7. Impremta

G. Lloc on es guarden gran quantitat de llibres de manera ordenada i classificada per a facilitar la seua lectura. En les biblioteques també trobem altres documents com ara periòdics, discos o pel·lícules.

Fixa't en aquest dibuix. T'agrada? Saps què és?

Ex-libris

Ex-libris de Nicolau Primitiu

Es tracta del meu ex-libris, és a dir, un segell –encara que també es pot utilitzar una estampa o etiqueta– amb què estan marcats tots els llibres de la meua biblioteca en la tapa o en el revers de la coberta. A més de contindre el meu nom, hi ha dibuixats alguns objectes que són molt importants per a mi perquè estan relacionats amb aspectes valuosos de la meua vida. Tornant a llegir la meua biografia*, ets capaç d'endevinar el significat de tots aquests dibuixos?

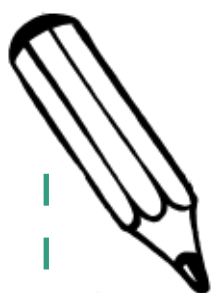

I a tu t'agrada llegir? T'agradaria tindre a casa la teua pròpia biblioteca? Per a aconseguir-ho has de guardar i cuidar molt bé tots els llibres que et compres, et trobes o et regalen.

*Biografia: història narrada detallada de la vida d'una persona

Exercici 1

Busca una pàgina en blanc per a dibuixar el teu ex-libris. Primer fes una llista de totes aquelles activitats que t'agraden i imagina un dibuix per a representar-les, per exemple, si t'agrada el teu poble o ciutat pots dibuixar algun monument o paisatge típic, si ets aficionat a llegir pots dibuixar un llibre o si t'agrada pintar pots col·locar un pinzell. Deixa volar la teua imaginació!

I d'aquesta manera, afegint-se amb el temps altres llegats i donacions, i amb les compres d'altres col·leccions que també havien pertangut a destacats homes i dones de la nostra cultura, va nàixer la Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu.

En l'actualitat la biblioteca posseeix més d'un milió de documents. Es tracta de materials molt diversos l'estudi dels quals permet conèixer la història, la cultura i la llengua valenciana, a més d'altres matèries molt interessants.

LLISTA DE DOCUMENTS DE LA BIBLIOTECA VALENCIANA

Exercici 1

I ara per favor ajuda'm a organitzar aquests materials. Quins creus que pots trobar a la biblioteca?

Seguint l'exemple, indica davall de cada dibuix de quin tipus és i col·loca'l si correspon en la llista de documents de la Biblioteca Valenciana.

Còdex

SANT MIQUEL DELS REIS

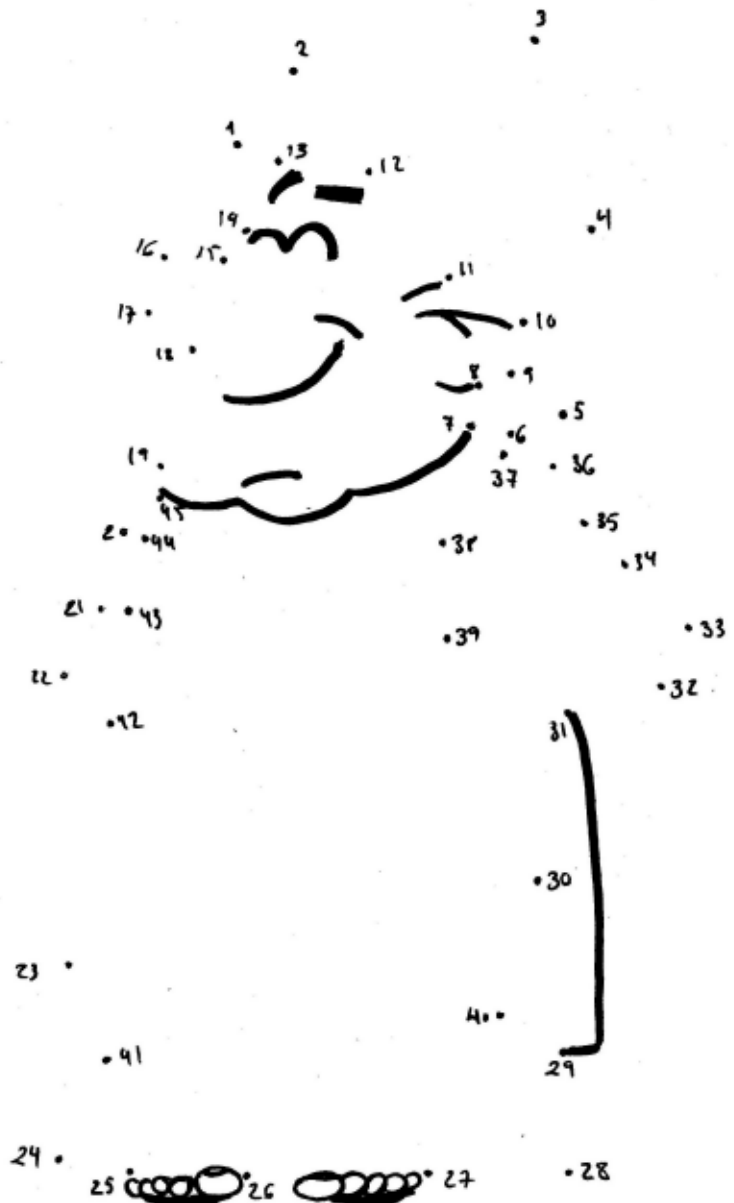
Activitats

Descobrint a Zacaries

I ara, xics i xiques, he d'anar-me'n. Hi ha encara molt per llegir i estudiar a la biblioteca! Vos deixo amb un bon amic meu que vos acompanyarà al monestir de Sant Miquel dels Reis, on actualment es troba la Biblioteca Valenciana.

La vida monacal: L'hàbit

Hola xics i xiques!

Com ja sabeu sóc el germà Zacaries. Sóc un monjo de l'orde jerònim. Per si algun no ho sap, un monjo és una persona (home o dona) que porta una vida monàstica dedicada a l'oració, l'estudi, el treball, la contemplació o la predicació, entre moltes altres tasques. Els monjos existeixen en moltes religions. Alguns viuen sols –es diuen ermitans– i altres vivim en comunitat en els monestirs seguint unes normes per a organitzar-nos millor i convida en harmonia i tranquil·litat. Però bé, això de les regles ja vos ho explicaré més tard, de moment fixe'u-vos en com vaig vestit...

Exercici 1

Busca en la sopa de lletres les següents paraules referides a la vestimenta d'un monjo i després marca-les en el dibuix de Zacaries. Les paraules poden estar en vertical o horitzontal, del dret o del revés.

HÀBIT: vestit que usen els religiosos i les religioses

CÍNGOL: cordó o cinta de seda o lli amb una borla a cada extrem que serveix al religiós per a cenyir-se l'hàbit

ESCAPULARI: tira o tros de tela amb una obertura per al cap, que penja sobre el pit i l'esquena, i serveix com a distintiu a diversos ordes religiosos

SANDÀLIA: calçat lleuger i obert, habitualment compost d'una sola subjectada per corretges o cintes

V	O	M	H	J	W	M	P	U	C	A	F
E	S	C	A	P	U	L	A	R	I	K	O
X	U	E	B	I	E	G	B	T	N	K	S
A	D	R	I	X	A	R	R	O	G	B	E
P	A	N	T	A	L	O	K	I	O	O	R
M	D	I	P	N	I	D	A	N	L	T	E
N	E	T	X	A	F	Q	V	E	O	E	L
P	R	S	A	N	D	A	L	I	E	S	L
A	A	S	I	L	C	I	X	R	A	B	U

La vida monacal: L'hàbit

Has trobat altres peces de vestir més modernes? Fantàstic! Necessite un canvi de look.

Exercici 2

Afig-li a Zacaries aquelles paraules relacionades amb la roba que has trobat.

Exercici 3

Esbrina què significa l'expressió popular "L'hàbit no fa al monjo" i imagina una situació en què pugues utilitzar-la.

La vida monacal: La rutina

Els monjos ens alcem molt enjorn... Cal aprofitar bé el dia! En la meua comunitat dediquem el matí al treball: en el camp, en tallers artesanals o en qualsevol altra activitat que facilite la nostra supervivència o ajude els més necessitats. A la vesprada toca estudiar. És molt important no deixar mai de cultivar la nostra vida contemplativa i intel·lectual i per això alguns germans estudien gramàtica, altres botànica, altres lleis... A més passem moltes hores a l'església resant. Per a això ens guiem per la litúrgia de les hores, nom que rep el conjunt d'oracions diàries regulades per la nostra religió.

Exercici 1

En l'agenda de Zacaries s'han esborrat algunes paraules. Pots ajudar-lo a reescriure-les llegint aquest text?

Dins de la litúrgia de les hores es diferencien les hores majors (laudes i vespres) i les hores menors (prima, tèrcia, sexta, nona i completes). Durant els laudes es dona gràcies a Déu pel començament del dia mentres que les vespres se celebren en caure la vesprada. Els termes prima, tèrcia, sexta i nona provenen del calendari romà i marcaven el moment del dia cada tres hores. L'última oració del dia que se celebra amb tota la comunitat reunida per a agrair la jornada que s'acaba i demanar protecció durant el descans nocturn s'anomena completes.

05.00	_____
06.00	Prima
06.45	Desdejuni
07.00	Treball
_____	Tèrcia
9.45	Treball
_____	Sexta
12.45	Descans
14.00	Dinar
15.00	_____
15.45	Temps d'estudi
19.00	_____
20.00	Esplai comú
20.30	Sopar
21.15	_____
10.15	Descans nocturn

Exercici 2

Calcula:
Quantes hores diàries passen els monjos resant?

On vivim

I ací amics és on visc
junt amb els meus germans,
els altres monjos: el monestir de
Sant Miquel dels Reis.
Vos agrada?

El monestir de Sant Miquel dels Reis va ser construït en el segle XVI –es va fundar l'any 1546 en honor a l'arcàngel sant Miquel pels llavors virreis de València, el duc de Calàbria i Germana de Foix– en un estil artístic anomenat renaixement. Recorda que les modes en l'arquitectura també canvien amb el temps igual que ocorre amb la forma de vestir, la música o les aficions. Per aquest motiu en cada època els humans construeixen i habiten espais diferents.

Exercici 1 Relaciona el dibuix de cada lloc amb les persones que hi viuen. Fixa't com van vestits.

Aquest monestir va ser construït durant el Renaixement, un important període històric que va tindre lloc en els segles XV i XVI i en el qual hi hagué un gran desenvolupament de les arts i les ciències. Els homes i les dones renaixentistes es van interessar per recuperar la cultura de l'antiga Grècia i Roma. En aquesta època van viure Guttenberg –l'inventor de la impremta–, Leonardo da Vinci –artista i inventor de l'helicòpter–, Galileu Galilei –creador del telescopi i defensor de l'heliocentrisme–, Cristòfol Colom –aventurer descobridor d'Amèrica– o Jacobo Peri –músic pioner en la creació de l'òpera–.

Exercici 2 Troba altres personatges il·lustres del Renaixement.

Exercici 3

Observa les següents fotografies de monuments de l'imperi romà. Ara compara-les amb les imatges del monestir de Sant Miquel dels Reis. Els arquitectes renaixentistes utilitzaven alguns elements constructius d'època romana? Descobrix els seus noms.

Mausoleu de Glanum (Sant Romieg de Provença)

Temple de Portunus (Roma)

Aqüeducte (Segòvia)

Monestir de Sant Miquel dels Reis (València)

Exercici 4

Fixa't en les ciutats on estan els monuments de les fotografies. Situa-les en el següent mapa guiant-te pels punts assenyalats i anota el nom dels seus països corresponents.

L'església

En l'església resem diverses vegades al dia per a comunicar-nos amb el nostre déu i els nostres germans. Però sabies que cantem quasi totes les oracions? L'espai on cantem s'anomena cor.

Cantar ens ajuda a concentrar-nos, augmenta la nostra felicitat, estimula la memòria, permet expressar-nos, millorar les nostres capacitats vocals i auditives, relaxa i sobretot és divertit! Tria una de les teues cançons favorites per a cantar-la, només, amb els teus amics, la teua família o tota la teua classe! Però abans hem de calfar el nostre cos i les nostres cordes vocals com els cantants professionals... Preparat?

1 Dret, o si ho prefereixes assegut, relaxa els múscles i tingues l'esquena recta

Afluixa el teu cos com si fores un nino de drap

2

3 Quina és la teua flor preferida? Posa't a la gatxoneta i imagina que ets eixa flor. Abaixa el cap i inspirant molt lentament ves incorporant-te. Quan estigues dret eleva els braços cap al cel i deixa'ls caure cap als costats (Recorda't de fer els moviments molt lentament) com si fores una flor obrint els seus pètals a l'eixida del sol

4 Imagina que tens a les mans un plat del teu menjar favorit. Acosta-te'l al nas i inspira molt fondo com si volgueres atrapar per sempre aquest deliciós aroma. Mmm, que bo!

Et recordes del llop ferotge del conte dels tres porquets? Pren aire i exhala per la boca com si volgueres derrocar les seues cases. Primer la de palla, després la de fusta i finalment (hauràs d'exhalar més fort) la de rajola

5

6

I ara a moure els músculs...

Obri i tanca la boca. Dóna besets i somriu sense ensenyar les dents. Badalla i amaga els llavis. Unfla i desunfla les galtes. Trau la llengua, mou-la amunt, avall, a esquerra i a dreta. Finalment, llepa el llavi superior i l'inferior com si t'hagueres menjat un gelat. Fes cada moviment diverses vegades.

I per acabar atreveix-te amb aquests treballengües. Els treballengües milloren la dicció, exerciten la memòria i entretenen. Primer llig-los lentament i després cada vegada més de pressa:

7

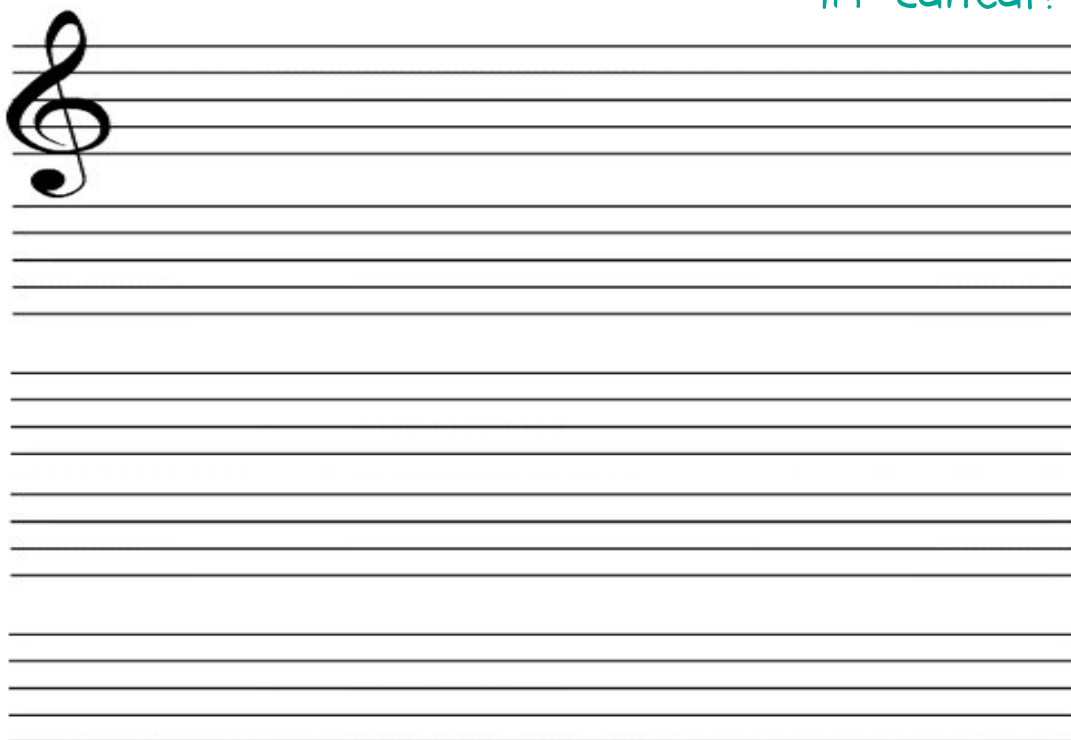
“Setze jutges d’un jutjat mengen fetge d’un penjat”

“En cap cap cap el que cap en aquest cap”

“Al bell mig del taulell vermell, com un rovell,
s’han ficat un parell de llistats junt al cartell”

I ara sí, escriu ací la teua cançó favorita ...

¡A cantar!

La sala capitular

Segons la regla de la nostra comunitat, els monjos hem de reunir-nos diàriament a la sala capitular per a parlar sobre els assumptes del monestir, rebre les instruccions del prior i llegir el capítol, és a dir, les normes que regeixen la nostra vida monacal.

Exercici 1

Redacta el teu propi capítol. Si estàs amb la teua família, els teus amics o els teus companys de classe, haureu de proposar horaris, activitats i normes de convivència, trieu-les per votació o arribeu a un acord. Finalment redacteu-les.

Altres vegades ens ajuntem ací per a resoldre algun problema o prendre alguna decisió. Ens ajudes?

Exercici 2

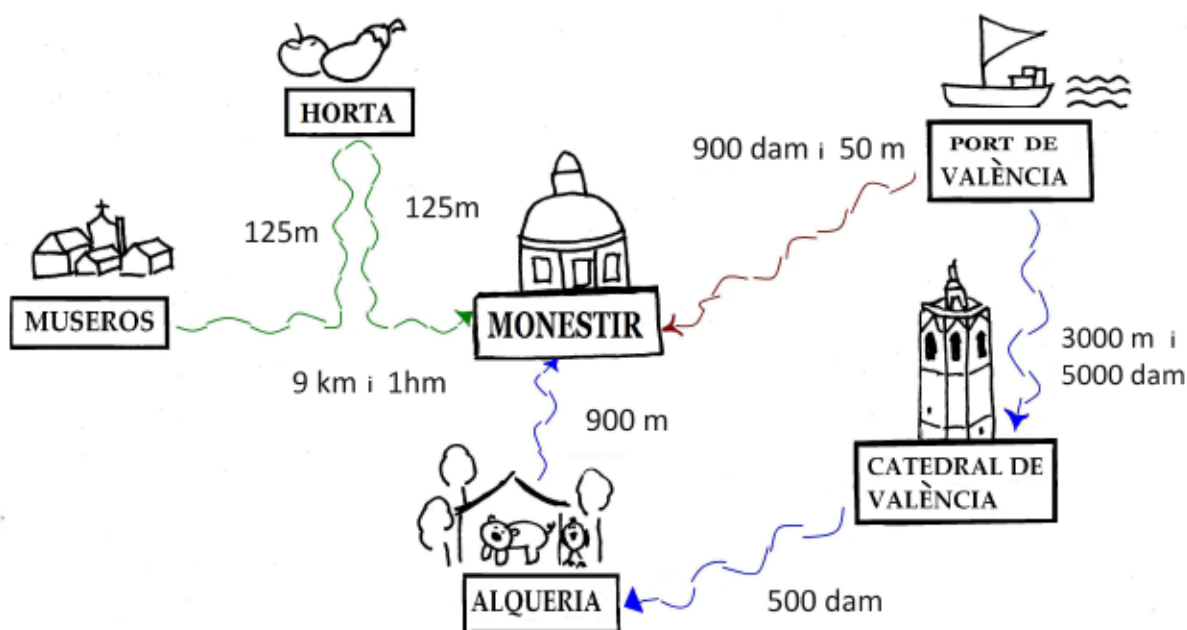
La senyora Bensentida, una encantadora velleta devota de sant Miquel, ha fet un donatiu al monestir de 1500 euros. Amb una part d'aquests diners hem pagat al pintor del retaule major de l'església els 630 euros que li devíem per l'última restauració de la imatge de sant Jeroni. A més hem aprofitat per a adquirir algunes provisions per a l'hivern. Hem comprat 5 caixes d'oli i 3 caixes de farina. Cada caixa d'oli conté 7 botelles de 2 litres. Un litre d'oli costa 3 euros. Cada caixa de farina conté 8 sacs de 5 quilos, i el preu de cada quilo de farina és d'1 euro. Dels diners sobrants, el prior se n'ha quedat la meitat en la caixa d'estalvis i ha repartit la resta entre tots els monjos de la comunitat per a fer almoina als més necessitats. Si som 15 monjos, quants diners ens correspon a cada u?

Els monjos jerònims pertanyem a un orde de clausura, és a dir, no hem d'eixir del monestir per a mantindre un clima de silenci i oració, però l'hospitalitat és la nostra forma més important de caritat al proïsme. I hui és un dia especial! Estem esperant tres hostes. Sabries dir-nos quin arribaria primer al monestir si tots caminaren a la mateixa velocitat? Converteix totes les distàncies a metres i calcula quin és el recorregut més curt.

El pelegrí ve a passar la nit al monestir directament des del port de València.

El comerciant de Museros porta al monestir una comanda d'atífells de cuina. Pel camí es desvia a collir algunes carxofes del camp.

L'amic Isaïes ha arribat enjorn al port de València, ha visitat la catedral i es dirigeix al monestir passant abans per l'alqueria d'uns familiars.

Vocabulari

Alqueria: casa de camp habitada per una o més famílies que exploten la terra de la contornada i el bestiar.

Hospitalitat: tracte cortés i generós que s'ofereix al visitant –estrany o conegut– quan arriba a la teua ciutat, al poble o a casa.

Prior: superior d'un convent o monestir.

Retaule: estructura de pedra, fusta o altre material que decora el mur posterior d'un altar. Habitualment alberga una sèrie de figures pintades o esculpides relacionades amb personatges o històries religioses.

La cripta

La virreina
Germana de Foix
i el seu espòs, el duc
de Calàbria, van manar
construir aquest monestir
perquè albergara les seues
tombes. Per aquest motiu,
trobem a manera de recor-
datori els seus escuts en
diverses estades com la
cripta, l'església o
les escales.

L'heràldica és la ciència que estudia i interpreta els escuts de cada llinatge, població o persona. Les formes, els colors i les imatges d'un escut parlen del seu propietari. T'animes a dibuixar el teu?

Exercici 1

Agafa un paper en blanc i dissenya el teu escut. Tria els colors que utilitzaràs: or (groc), plata (blanc), gules (roig), atzur (blau), sable (negre), sinople (verd) o púrpura (violeta). Divideix-lo en particions (nom que rep cada una de les parts de l'escut) i en cada partició fes un dibuix simple sobre algun aspecte de la teua vida. Per exemple, la ciutat o el poble d'on ets, els oficis dels pares, el teu cognom, les teues millors aventures o les teues aficions.

Com ja saps, els monjos jerònims passem bona part del dia estudiant. Afortunadament el duc de Calàbria ens va llogar una excel·lent biblioteca. T'abellix conèixer-la?

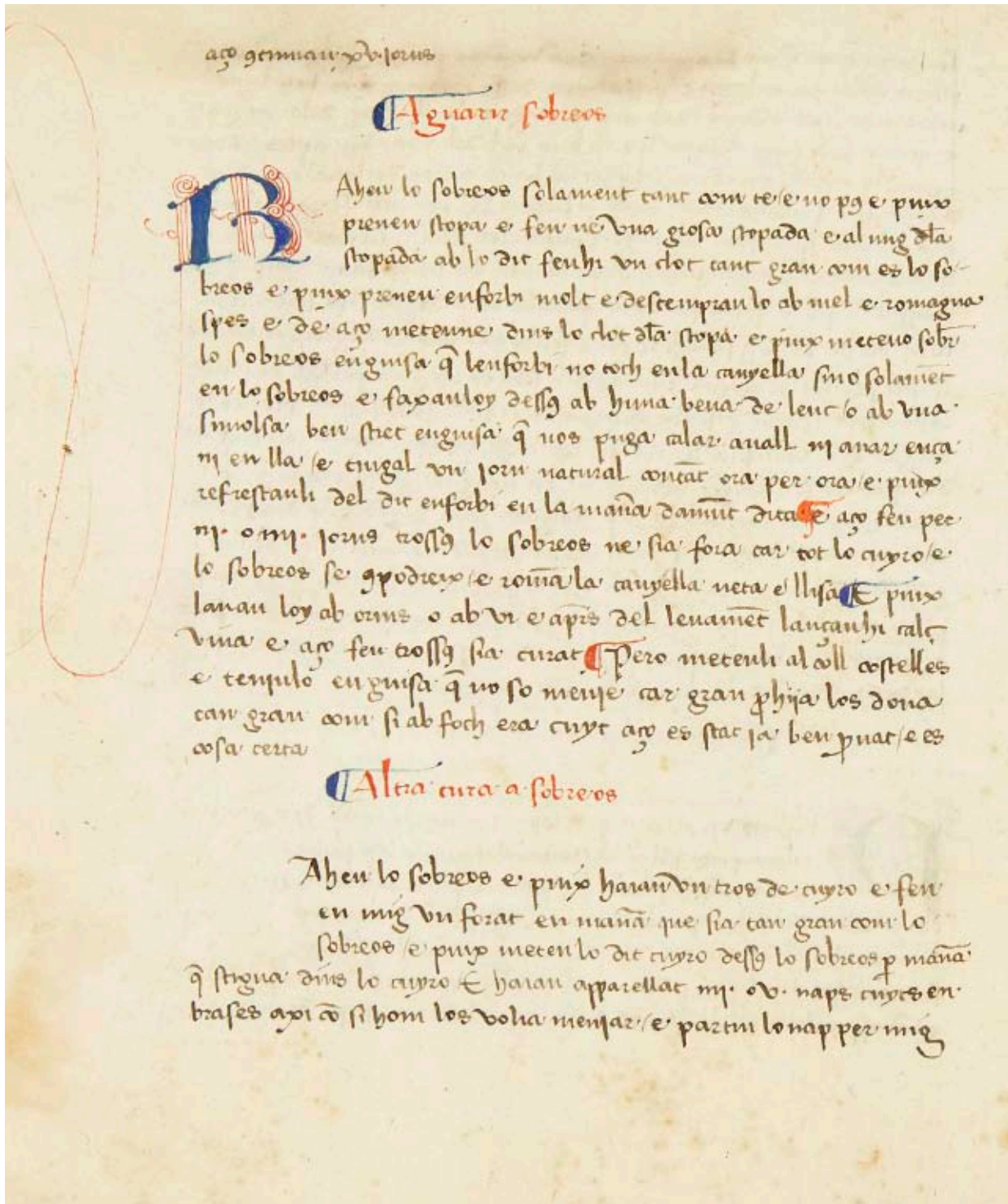
Exercici 1

Llig el següent text completant les paraules que falten. Tin en compte que cada espai es correspon amb una lletra:

El duc de _ a _ _ _ _ _ va donar a la seua mort una important col·lecció de còdexs als monjos _ _ _ _ n _ _ _ _ del monestir de Sant Miquel _ _ _ _ R _ _ _ . Un còdex és un llibre manuscrit, és a dir escrit a mà, format per una sèrie de plecs cosits i enquadernats en pergamí, paper o _ _ _ _ r. Habitualment, els còdexs estan il·luminats o miniats, o siga, decorats amb dibuixos i lletres ornamentals de més o menys grandària. L'abundància, qualitat i materials d'aquests dibuixos depén de la riquesa que posseïska la persona que l'encarrega. En la biblioteca també tenim diversos incunables, que és el nom que reben els primers llibres realitzats en la impremta. Ben sovint combinen el format i la decoració dels llibres antics o c _ _ _ _ _ amb els tipus mòbils de la impremta moderna inventada per _ u _ _ _ _ _ en 1543.

Exercici 2

En aquesta pàgina d'un còdex hi ha dos lletres capitulars, és a dir, la lletra majúscula abundantment decorada amb la qual s'iniciava cada parragraf. Una d'elles ha desaparegut, per favor, ajuda'm a dibuixar-la.

BIBLIOTECA ACTIVITATS

NICOLAU PRIMITIU

Imatge: Nicolau Primitiu Gómez Serrano. Fotografia digitalitzada a la Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu.

Exercici 1: 1G, 2A,3E, 4F, 5D, 6B i 7C

Ex-libris

El terme ex-libris fa referència a la locució llatina de significat 'd'entre els llibres de' i s'utilitza per a designar aquells segells, estampes o etiquetes que es col·loquen habitualment en el revers de la coberta o en la tapa d'un llibre per a recordar el nom del propietari de l'exemplar o el de la biblioteca a la qual pertany. L'ex-libris combina ben sovint imatges simbòliques (antigament era freqüent trobar l'escut heràldic) vinculades a aspectes biogràfics del seu propietari com ara la professió, la procedència o les aficions, amb alguna llegenda o lema important del transcurs de la seua existència. Les tècniques per a la seua elaboració han anat evolucionant i són molt variades, des de les originals anotacions manuscrites fins als actuals dissenys i impressions per ordinador, passant per nombroses tècniques com la xilografia, la calcografia, la litografia, la serigrafia o el fotogravat. Nicolau Primitiu va utilitzar al llarg de la seua vida diferents ex-libris per a marcar les adquisicions de la seua extraordinària biblioteca, encara que tots ells tenien una iconografia semblant. La lectura del proposat en aquest exercici seria la següent: la llegenda d'ex-libris s'acompanya del lema vital del bibliòfil valencià "treballar, persistir i esperar" (treballar sempre amb tenacitat i esforç, persistir en el retrobament cultural del poble valencià i esperar que aquest fóra un poble pioner i destacat en el terreny industrial), a més de les inicials minúscules del seu nom "n" i "p" que emmarquen l'històric escut de quatre barres. Quant a la interpretació de les imatges, hi trobem l'esmentat escut, propi de la ciutat de València; una roda dentada, una serra i un compàs, que al·ludeixen a la seua formació acadèmica i posterior professió com a pèrit químic i mecànic; l'ara i l'àmfora, que fan referència al seu interès i investigació en el camp de l'arqueologia, i un llibre obert, que manifesta la seua gran passió pel col·leccionisme, la conservació i l'estudi del patrimoni bibliogràfic valencià. A manera de coronament, apareix la figura d'una rata penada, distintiu no sols del cap i casal, sinó també de l'associació cultural Lo Rat Penat que Nicolau Primitiu va presidir en un parell d'ocasions.

FONS

Exercici 1

(De dalt a baix i d'esquerra a dreta): Cartells (SÍ); còdexs o

llibres antics (SÍ); periòdics i revistes (SÍ); targetes postals i de felicitació (SÍ); diners (NO); vocabularis, diccionaris i enciclopèdies (SÍ); plàtans (NO); mapes i plànols (SÍ); instruments musicals (NO) i partitures (SÍ).

Per a saber més... La Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu és una biblioteca patrimonial entre les funcions de la qual es troba la custòdia, preservació i difusió del patrimoni bibliogràfic valencià. Va ser creada en 1985 com a centre superior bibliotecari de la Generalitat i depòsit bàsic de la Comunitat Valenciana, encara que els seus orígens es remunten a la donació de la biblioteca particular de Nicolau Primitiu Gómez-Serrano per part dels seus hereus en 1979. Els familiars d'aquest il·lustre valencià van donar al Ministeri de Cultura la seua col·lecció de llibres composta per incunables, rareses i llibres dels segles XVI, XVII i XVIII perquè foren instal·lats en una biblioteca amb el seu nom a la ciutat de València. Al mateix temps, els donants autoritzaven el ministeri a transmetre la propietat i l'administració de la biblioteca a un òrgan gestor de caràcter regional si arribava a constituir-se. Aquest fet es va materialitzar 1985, any en què es disposa la normativa que regula l'existència de la Biblioteca Valenciana i es defineixen els seus fins i funcions. Aquesta biblioteca resumeix els principis bàsics d'una biblioteca nacional pel seu interès a recollir i conservar totes aquelles obres d'autoria, temàtica o producció valenciana. A la seua aportació inicial se sumen altres llegats i donacions d'il·lustres personalitats valencianes, les compres realitzades per la mateixa institució i les publicacions procedents del Depòsit Legal des de l'any 1982. La seua seu original va ser compartida amb l'edifici que alberga la Biblioteca Pública Provincial de València (l'antic Hospital dels Innocents, després Hospital General, en el carrer homònim núm. 13 de València), amb les conseqüents limitacions per al seu creixement per disposar d'un espai escàs per a depositar els seus fons i no poder oferir als investigadors més que una sala per a consulta. Per aquest motiu, les autoritats valencianes van pensar en la possibilitat d'ubicar-la al convent del Carme i a l'asil de Sant Joan Baptista, opcions descartades per la rehabilitació i posterior trasllat dels fons al monestir de Sant Miquel dels Reis, en què s'inaugura la seua actual seu l'any 2000. Des de llavors la Biblioteca Valenciana compta amb unes modernes instal·lacions dotades dels avanços tecnològics i els recursos humans necessaris per a optimitzar l'atenció a l'usuari. Així mateix ha experimentat un notable creixement en el volum dels seus fons, que ha passat dels 300.000 l'any 2000 a més d'un milió en l'actualitat. Fonamental ha sigut també la informatització del catàleg i facilitar accés a l'usuari a través d'internet, així com l'adquisició de programes de gestió bibliotecària

que han permés informatitzar correctament les tasques de catalogació, gestió d'usuaris, préstecs, estadístiques, elaboració de teixells i codis de barres o gestió de les publicacions seriades, entre altres usos. Igualment destacable es la creació i posada en marxa de la seua pàgina web i de BIVALDI (Biblioteca Valenciana Digital), element aquest últim fonamental en la difusió del patrimoni bibliogràfic valencià, ja que permet a usuaris de tot el món la consulta en línia de les obres literàries i científiques més rellevants, tant aquelles conservades en la biblioteca i altres entitats de la Comunitat Valenciana, com les pertanyents a altres institucions bibliotecàries com la Hispanic Society, l'Abadia de Montserrat o la Biblioteca Nacional d'Espanya. Els seus múltiples documents es cataloguen, analitzen i investiguen en diversos fons. El departament conegut com a Fons Modern s'encarrega de totes les monografies impreses des de l'any 1801 fins a l'actualitat. Aquestes peces s'adquireixen per mitjà de llegats, compres i el Depòsit Legal. Investigadors, estudiants i públic general utilitzen diàriament aquests fons per a conèixer millor les distintes branques del coneixement (literatura, art, ciències, etc.) de la nostra història més pròxima, és a dir, dels segles XIX, XX i XXI. El Fons Modern posseeix més de 345.000 exemplars. Al contrari, el Fons Antic està constituït per tots els llibres impresos anteriors a l'any 1801 de confecció tècnica íntegrament manual. Comprén impresos de caràcter legal, religió (llibres teològics, d'història eclesiàstica, edicions de la Bíblia i obres de meditació i doctrina cristiana), laic (estudis universitaris i tractats d'oficis) i reial (viatges, entrades reials, victòries militars...). També comprén fullets dels segles XVI, XVII i XVIII —excel·lents testimonis de la vida quotidiana com, per exemple, sermons, nades o refranys— i abundants obres de l'anomenada "literatura de cordell", documents de matís popular molt valorats per la seua escassetat que ens relaten festes, fets naturals extraordinaris, miracles, etc. Aquestes peces s'adquireixen a través de llegats, donacions i compres. Investigadors de nombroses disciplines utilitzen aquests fons per als seus estudis. El Fons Antic posseeix més de 8900 exemplars. L'Hemeroteca comprén totes les publicacions periòdiques i seriades des de finals del segle XIX: diaris, revistes, anuals i llibres de festes. Aquestes peces s'adquireixen per mitjà de llegats, compres, convenis i el Depòsit Legal. El seu estudi permet conèixer tot tipus d'informació de naturalesa canviant. Així doncs, a diferència dels llibres que ens ofereixen una visió tancada i més o menys completa sobre una matèria ja que són reflexions fetes a posteriori pels seus autors, els exemplars d'hemeroteca permeten analitzar i contrastar opinions o propostes sobre un esdeveniment en el moment present de l'acció. L'Hemeroteca posseeix més de 208.700 exemplars. Els tècnics de Manuscrits i Arxius personals treballen amb tots aquells materials que no han sigut mai editats. Comprén tant manuscrits, és a dir, qualsevol

document escrit a mà o mecanografiat (còdexs, llibres de gremis, cartes, originals literaris, partitures musicals...), com arxius de caràcter institucional o personal. Aquestes peces s'adquireixen per mitjà de llegats, donacions i adquisicions. El seu valor és incalculable per tractar-se de materials únics i irrepetibles que ajuden els investigadors a conèixer millor, per exemple, determinades èpoques històriques o els pensaments i vivències dels intel·lectuals que han llegat els seus arxius. El departament de manuscrits i arxius personals posseeix més de 223.000 exemplars. Finalment Fons Gràfic és el responsable de tots els materials gràfics des del segle XVI fins als nostres dies. Comprén gravats i dibuixos, fotografies, cartells, targetes postals, mapes, plànols i material efímer com, per exemple, etiquetes, ex-libris, bitllets de tómbola, programacions de mà o cromos. Aquestes peces s'adquireixen per mitjà de llegats, donacions, compres i el Depòsit Legal. Investigadors, artistes, publicistes... utilitzen aquests fons amb múltiples fins com conèixer millor la producció d'un artista, analitzar l'evolució d'un paisatge o monument o reconstruir la vida quotidiana dels nostres avantpassats mitjançant, per exemple, cartells de festes o llibrets de mà de les activitats culturals a què assistien. El Fons Gràfic posseeix més de 616.700 exemplars. A més la Biblioteca Valenciana compta amb un laboratori de restauració que fixa les condicions per a la conservació dels distintes tipus de documents i realitza inspeccions periòdiques de temperatura i humitat en els depòsits i sales de consulta. També és el responsable de supervisar tot el material que ingressa en la biblioteca a fi de garantir que està en correctes condicions abans de depositar-se en el seu fons corresponent. Així mateix les restauracions per a recuperar el material danyat o deteriorat i els controls de desinfecció i desinsectació també són funcions dels treballadors d'aquest departament.

SANT MIQUEL DELS REIS ACTIVITATS

L'HÀBIT

V	O	M	H	J	W	M	P	U	C	A	F
E	S	C	A	P	U	L	A	R	I	K	O
X	U	E	B	I	E	G	B	T	N	K	S
A	D	R	I	X	A	R	R	O	G	B	E
P	A	N	T	A	L	O	K	I	O	O	R
M	D	I	P	N	I	D	A	N	L	T	E
N	E	T	X	A	F	Q	V	E	O	E	L
P	R	S	A	N	D	A	L	I	E	S	L
A	A	S	I	L	C	I	X	R	A	B	U

LA RUTINA

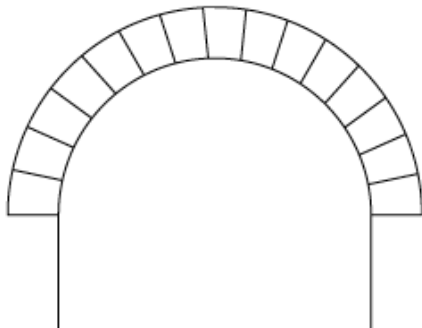
Exercici 1: 05.00 Laudes, 9.00 Tèrcia, 12.00 Sexta, 15.00 Nona, 19.00 Vespres i 21.15 Completes

ON VIVIM

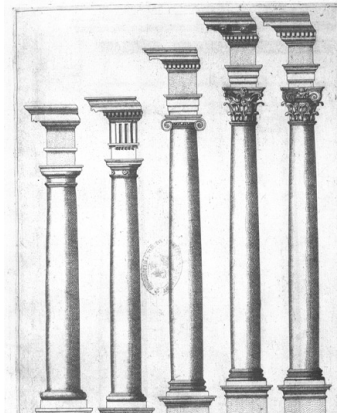
Exercici 1: A2, B4, C1 i D3

Exercici 3: L'arquitectura romana representa la culminació evolutiva de les civilitzacions mediterrànies. Resultat de la influència etrusca i hel·lenística, l'arquitectura romana es va posar al servei de les necessitats de l'estat i la societat, anteposant la practicitat i la funcionalitat a l'estètica, encara que aquests aspectes habitualment s'integraven harmoniosament i generaven construccions de gran valor tècnic i bellesa. Els elements arquitectònics més representatius i que es poden observar en les fotografies són els següents:

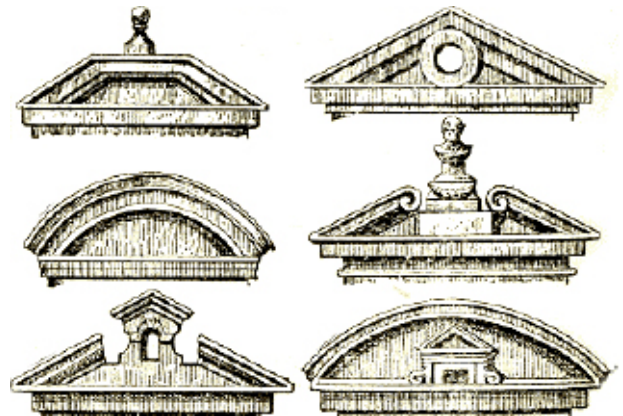
Arc de mig punt. Arc l'intradós del qual té forma de semicercle complet. El seu ús es remunta a l'arquitectura caldea mesopotàmica del tercer mil·lenni a.C., després passa a la cultura etrusca i es difon per tot el Mediterrani en època romana. Es tracta per tant d'un element característic de l'arquitectura romana i de totes les seues revisions posteriors: romànic, renaixement i barroc. Hi ha variants de l'arc de mig punt com ara l'arc rebaixat, el peraltat o el parabòlic. En les imatges d'aquest exercici es pot trobar en l'arc triomfal de Glanum, en l'aqüeducte de Segòvia i en el claustre renaixentista del monestir de Sant Miquel dels Reis.

Columna. Element estructural vertical de forma allargada i secció circular que s'utilitza sovint com a mecanisme de subjecció encara que aquesta funció pot combinar-se amb la purament ornamental. Les columnes clàssiques estan compostes per un capitell, un fust i una basa i es classifiquen en dòriques, jòniques, corínties, compostes i toscanes. El seu ús es remunta a l'antic Egipte, fa quasi 5000 anys. En les imatges d'aquest exercici es pot trobar en el temple de Portunus i en l'arc triomfal de Glanum i en el claustre renaixentista de Sant Miquel dels Reis.

Frontó, frontis o frontispici. Acabament triangular o en gablet d'una façana o pòrtic que es col·loca sobre l'entaulament. Molt utilitzat en el renaixement i el barroc, presenta nombroses varietats com per exemple el doble, el calat, el partit, el circular, el tallat, l'agusat, el rebaixat o el triangular. Generalment el seu fons –anomenat timpà– es destina a col·locar elements esculturals o ornamentals. En les imatges d'aquest exercici es pot trobar en el temple de Portunus i en les portes barroques del creuer de Sant Miquel dels Reis.

Volta de canó. Es tracta d'una estructura arquejada que cobreix l'espai entre els murs a manera de sostrada i que es constitueix per una repetició d'arcs de mig punt. Encara que aquest mecanisme va ser utilitzat per algunes civilitzacions antigues com l'egípcia o la mesopotàmica, van ser els romans els primers a construir-les en pedra i col·locar-los cimbres que permeteren cobrir espais de longituds superiors. També als arquitectes romans se'ls deu la volta per aresta. En les imatges d'aquest exercici es pot trobar en l'arc triomfal de Glanum i en la coberta interior de l'església de Sant Miquel dels Reis.

Exercici 4

LA SALA CAPITULAR

Exercici 1: 18 € per monjo

Exercici 2: L'orde d'arribada al monestir és: el pelegrí (9050 m), el comerciant (9350 m) i Isaïes (9400 m).

LA BIBLIOTECA

Exercici 1:

El duc de Calàbria va donar a la seua mort una important col·lecció de còdexs als monjos jerònims del monestir de Sant Miquel dels Reis. Un còdex és un llibre manuscrit, és a dir, escrit a mà i format per una sèrie de plecs cosits i enquadernats en pergamí, paper o paper. Habitualment, els còdexs estan il·luminats o miniats, o siga, decorats amb dibuixos i lletres ornamentals de més o menys grandària. L'abundància, qualitat i materials d'aquests dibuixos depén de la riquesa que posseïssa la persona que l'encarrega. En la biblioteca també tenim diversos incunables, que és el nom que reben els primers llibres realitzats en la impremta. Ben sovint combinen el format i la decoració dels llibres antics o còdexs amb els tipus mòbils de la impremta moderna inventada per Gutenberg en 1543.

Per a saber més... El duc de Calàbria va heretar la riquíssima biblioteca napolitana d'Alfons V d'Aragó. Es tractava d'una col·lecció d'aproximadament 2500 volums de temàtica humanística que albergava obres de clàssics, textos d'humanistes vinculats a la cort, bíblies, llibres religiosos i escrits variats en llengua romànica. La majoria eren còdexs renaixentistes realitzats en vitel·la, amb escriptura humanística, enquadernació mudèjar i motius ornamentals renaixentistes: animals exòtics, medallons, emblemes, putti, bianchi girari... El duc de Calàbria va traslladar a la seua cort valenciana prop de 1000 volums que posteriorment va llegar a la comunitat jerònima del monestir de Sant Miquel dels Reis. Aquests manuscrits van romandre entre els seus murs fins a 1835 –després de sobreviure els avatars de la guerra del Francès–, any en què les lleis de desamortització van traslladar la col·lecció restant als

fons de la Biblioteca de la Universitat de València, llavors Biblioteca Provincial, junt amb altres biblioteques desamortitzades procedents dels convents dels carmelites descalços, agustins, franciscans, dominics, trinitaris descalços o l'orde de Montesa.

CRÈDITS I REFERÈNCIES

p. 8

Arrossars (Sueca). Fotografia de Fernando Javier López Uhdén.

Muntanyeta de Sants, Sueca. Fotografia de Fernando Javier López Uhdén.

Trilladora d'arròs. Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu. Col·lecció J. Huguet. Carrer Sagunt (València). Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu. Col·lecció J. Huguet.

Nicolau Primitiu Gómez-Serrano. Fotografia digitalitzada en la Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu.

p. 10

Selecció d'ex-libris de la Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu. Biblioteca Valenciana Digital.

p. 13

No hay fiesta sin arroz Granito. 1925. Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu.

Capítols del ofici de passamaners y cordoners. 1677. Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu. Biblioteca Nicolau Primitiu.

Col·lecció de felicitacions nadalenques del segle XIX i XX. 1886-1903. Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu. Arxiu Francisc Almela i Vives.

Valentia Regnum: contestan Ptol. edentani Plin. 1705?. Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu.

Carretero del Reyno de Valencia. S. XVIII. Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu.

Giner, Salvador. A mi patria: elegia sinfónica. 1907. Biblioteca Valenciana Digital. Societat Coral el Micalet.

p. 19.

Monestir de Sant Miquel dels Reis (València). Fotografia de Fernando Javier López Uhdén.

p. 20

Mausoleu de Glanum. Fotografia de Greudin a través de Wikimedia Commons.

Temple de Portuno. Fotografia de sonofgroucho a través de Wikimedia Commons.

Aqüeducte de Segòvia. Fotografia de Bernard Gagnon a través de Wikimedia Commons.

Monestir de Sant Miquel dels Reis (València). Fotografia de Fernando Javier López Uhdén.

P.25

Retrats del Duc de Calàbria i Germana de Foix. San Miguel de los Reyes: de Biblioteca Real a Biblioteca Valenciana. 2000. Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu.

Escuts del Duc de Calàbria i Germana de Foix. Fotografia de Fernando Javier López Uhdén.

p. 27

Díaz, Manuel. Tractat de menescalia. 1443.

Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu. Biblioteca Nicolau Primitiu.

p. 30

Arc de mig punt. CC BY-SA 3.0, a través de Wikimedia Commons.

Ordres clàssics. Gravats de Jacopo Vignola a través de Wikimedia Commons.

Frontons. Escanejat del Larousse 1922 per Nataraja-Shiva a través de Wikimedia Commons.

Volta de canó. Fotografia de Yosemite a través de Wikimedia commons.

